

Il sistem dual da la baselgia catolica en Svizra

■ La baselgia catolica en Svizra è organisada en ina structura dubla che vegn nummada «sistem dual». D'ina vart existan las unitads territorialas da la baselgia catolic-romana tenor il dretg canonic (investgieu e pravendas); da l'autra vart las unitads da dretg public (baselgias chantunales e cumins-baselgia). Be a questas ultimas èsi lubi d'incassar las taglias da baselgia e cuntrari a la structura ierarchica da la baselgia catolic-romana en ellas organisadas a moda democratica. Tar il sistem dual sa traci d'ina atgnad svizra ch'è singulera en la baselgia catolica. La brochura «Baselgia GR curt e bain» explitgescha il sistem dual a l'exempel da la Baselgia catolica dal chantun Grischun.

Il sistem dual

La baselgia catolic-romana ademplescha cun sias estructuras (vicariat general regiunal, pravendas, fundaziuns ecclesiasticas) sia incumbensa pastorala d'annunziaziun. La structura ecclesiastica da l'investgieu sa basa sin il princip territorial (pravendas) ed è organisada tenor il dretg ecclesiastic (canonic), il Codex Iuris Canonici.

Il cumins-baselgia e la baselgia chantunala n'èn betg responsabels directamain per la pastoraziun ed ils cuntegns da l'annunziaziun, ma els contribueschan en lur moda a questas incumbensas. La baselgia chantunala

n'è damai betg ina baselgia per propi (era sch'ella vegn nummada uschia tenor il dretg chantunale), mabain adina mo in'organiziun secundara che serve a la baselgia fundada sin il dretg canonic ed a ses investg. La baselgia chantunala metta a disposiziun las finanzas ensemen cun ils cumins-baselgia e mantegna ils edificis, per che la baselgia possa ademplir sias incumbensas.

A basa da l'autonomia garantida en la Constituziun chantunala dal Grischun, po la baselgia chantunala cun ses cumins-baselgia reglar sias fatschentas a moda autonoma, resguardond las leschas da la baselgia catolic-romana. A basa da quest dretg d'autodeterminaziun ha la baselgia chantunala dà a sasezza in'atgna constituziun e differents relaschs tenor principis democratics e legals per definir l'atgna organisaziun e la relaziun cun ses organs.

L'engaschament da laicas e laics cun autas competenzas professiunalas en las supranstanzas dals cumins-baselgia distargia la pravenda ed il plevon da differents incumbensas, surtut da l'administraziun da la facultad e da finanzas. Ils spirituals pon uschia sa concentrar sin lur incumbensas sco talas, la pastoraziun e la direenziun spirituala da la pravenda.

Difficultads en connex cun il sistem dual pon sa resular sin fundament dals differents urdens legals. Entant ch'il dretg canonic enconuscha in urden da surengiu (investgieu sco baselgia dal lieu, da la quala las pravendas en dependentas), sa basa il dretg statal, democratic, sin in urden da sutensi (la basa en ils cumins-baselgia).

Cumin-baselgia

Ils cumins-baselgia en corporaziuns autonomas da dretg public da la baselgia chantunala sin basa territoriala e persunala. Quai che riguarda il persunal cumpiglian ils cumins-baselgia tut las abitantas ed ils abitants da confessiun catolic-romana che vivan en lur territori.

Mintga cumin-baselgia sto s'organisar sco ina vischnanca politica. Per quest intent relascha el ina constituziun. En quella determinescha el sia organisaziun, sa basond sin la constituziun da la baselgia chantunala.

La radunanza dal cumin-baselgia è l'organ suprem d'in cumin-baselgia. Tar sias competenzas tutgan: relaschar ordinaziuns davart l'organiziun e las taglias dal cumin-baselgia; eleger il plevon; eleger ils commembers laics da la supranstanz dal cumin-baselgia; relaschar e reverder la constituziun, las leschas e las ordinaziuns; eleger las delegadas ed ils delegads dal Corpus catholicum.

La supranstanz dal cumin-baselgia è a medem temp l'organ executiv ed administrativ dal cumin-baselgia e l'organ da la baselgia chantunala. Ella sa cumpona dal president e d'almain dus ulteriurs commembers. Il plevon dal lieu fa part dad ella ex officio.

Ils cumins-baselgia sa finanzieschan surtut sur las entradas da taglia. Quellas vegnan incassadas en general da las vischnancas politicas.

Baselgia chantunala

La Baselgia catolica dal chantun Grischun è structurada tenor ils medems principis democratics e legals sco il chantun Grischun e dispoza damai da sumegliants organs sco il stadi.

Il Corpus catholicum è la legislativa e tras quai l'autorità suprema da la baselgia chantunala. El sa cumpona da dus delegads elegids da l'ordinariat episcopal, dals commembers da la Regenza e dal Cussegl grond dal chantun Grischun ch'èn da confessiun catolic-romana e sa decleran mintgamai a l'entschatta d'ina perioda d'uffizi pronts da collavurar en il Corpus catholicum, da 60 delegadas e delegads dals cumins-baselgia repartids en proporziun da la populaziun catolica sin ils circuls electorals.

Il Corpus catholicum relascha las leschas e las ordinaziuns per las incumbensas da la baselgia chantunala. A medem temp ha il Corpus catholicum la surveglianza suprema da l'administraziun e da las finanzas da la baselgia chantunala. Il Corpus catho-

Baselgia da S. Remigi a Falera.

FOTO GEORGES BOTT / PIXELIO

licum sa raduna per ordinari ina giada l'onn.

La cumissiu administrativa è l'executiva da la Baselgia catolica dal chantun Grischun. La cumissiu consista da tschintg commembers: il president e trais commembers vegnan elegids dal Corpus catholicum, in ulteriur commember elegia l'ordinariat episcopal. La cumissiu administrativa è responsabla per l'execuziun da las leschas da la baselgia chantunala, las ordinaziuns e las decisiuns dal Corpus catholicum. En pli represchenta ella la populaziun catolica visavi las autoritads ecclesiasticas e burgaisas.

La cumissiu da recurs furma la giudicativa e giuditgescha surtut en segunda istanza recurs decidids da la cumissiu administrativa. Per la competenza da la cumissiu da recurs valan confurm al senn las disposiziuns da la lescha chantunala davart la dretgira administrativa.

La baselgia chantunala dispoza dals suandants posts spezialisads che valan ensemen sco ovras da la baselgia chantunala: Center catechetic, Rectorat per l'instrucziun da religiun, Post da cussegliaziun per dumondas da lèt, famiglia e vita, Post per la lavur ecclesiastica da giuventegna, Mediateca da las baselgias chantunales, posts da pastoraziun speziala (persunas cun impediments, ospitals, chasas da tgira, prashuns, migrants).

Cuntrari ad autras baselgias chantunales vegn la Baselgia catolica dal chantun Grischun finanziada dapi il 1958 esclusivamain tras l'uschenumnada taglia da cultus. Las taglias da cultus obtegnan las duas baselgias chantunales en proporziun da lur commembers. 2% da quellas salva il chantun Grischun per l'imposiziun, l'incassament ed il rendaquint da las taglias.

Pravenda

La pravenda è la cuminanza dals cartents da confessiun catolic-romana ch'abitescha entaifer in territori determinà cun in plevon sco agen pastor che s'occupa da lur pastoraziun. Igl è era pussaivel da furmar uschenumnadas pravendas persunalas determinadas tenor il ritus, la lingua u la nazionalità dals cartents d'in territori u era tenor in auter punct da vista. L'incumbensa d'annunziaziun pastorala ademplescha la pravenda en ils suandants quatter champs fundamentals:

Liturgia: Ella cumpiglia tut las furmas da la festa cuminaiva da la cardientscha (servetschs divins, sacraments, devoziuns, pelegrinadis, benedicziuns). La baselgia porchas en la liturgia furmas d'expressiun concretas da la cardientscha vivida per festivar questa cardientscha. La liturgia creescha a medem temp identitad e senn.

Diaconia: Ella cumpiglia las activitads caritativas da la pravenda, sco visitas als mal-sauns ed autras incumbensas socialas. Igl è ina da las emprimas incumbensas da las baselgias d'assistar als umans en miseria.

Catechesa u intermediaziun da la cardientscha: La baselgia creescha en las pravendas

lieus d'emprerder, en ils quals la cardientscha po vegnir intermediada (instrucziun da religiun e catechesa en las vischnancas, occurrenz da perfecziunament, preparaziun per la lèt ed il batten, champs da giuvenils e pelegrinadis etc.).

Cuminanza: Ultra dals servetschs divins tgira la baselgia furmas fitg differentas da la convivenza en sias pravendas. Questas occurrenz rinforzan il sentiment da cuminanza, en lieus da «sa sentir da chasa» e servan savens er al perfecziunament.

Il cussegl da la pravenda cusseglia e sustegna il plevon/team da pastoraziun en las incumbensas pastorales. En bleras pitschnas pravendas mancan agens cussegls. En quests cas po era la supranstanz dal cumin-baselgia surprendre questa funcziun.

In nov svilup è vegni inizià cun furmar intschess da pastoraziun. D'ina vart pervi da la mancanza da persunal, da l'autra vart sin fundament da la persuasiun ch'il svilup da la societad pretenda novas furmas da la repartiziun d'incumbensas regiunala, vegnan unidas en l'avegnir dapli pravendas resp. cumins-baselgia en intschess da pastoraziun. Ils cumins-baselgia finanzieschan ensemen il persunal engaschà cuminaivlamain e las incumbensas cuminaivlas senza stuair fusiunar.

La pravenda vegn finanziada cuminaivlamain da la(s) fundaziun(s) ecclesiastica(s) e dal cumin-baselgia. Quai po esser mintgant in pau irritant, sa basa dentant sin il princip dual numnà en l'introducziun.

Investgieu

La baselgia catolic-romana è dividida tenor il princip territorial en Pentir mund en investgieus (numnads era diocesan). Ils investgieus vegnan era numnads baselgias dal lieu. In investgieu cumpiglia tut las catolicas ed ils catolics domiciliads en il territori correspondent. L'investgieu da sia vart è dividì en differentas pravendas.

Oz cumpiglia il territori diocesan da Cuira per propi sulettamain il chantun Grischun, il chantun da Sviz e la Val d'Ursera. Sco territoris administrativs da l'antieriu investgieu da Constanza fan dentant part dad el er anc ils chantuns Uri, Sursilvania e Sutsilvania, il chantun da Glaruna ed il chantun da Turig cun totalmain prest 700 000 catolicas e catolics en 308 pravendas (stadi 2010).

L'investgieu vegn manà d'in investg diocesan che vegn sustegnì en si'incumbensa da la direenziun da la curia (ordinariat episcopal) sco era da las collavuraturas e dals collavuratur pastorals. En l'investgieu da Cuira vegn l'investg elegì dal chapitel cathedral a maun d'ina glista da trais persunas nominadas dal papa.

La sedia administrativa da l'investgieu da Cuira (curia) è l'ordinariat episcopal. Bleras incumbensas administrativas en delegadas als trais vicariats generalis regiunals Turig/Glaruna, Svizra Centrala (chantuns da Sviz, Uri, Sursilvania e Sutsilvania) e Grischun. La gronda part dals contacts tranter il vicari general regiunal ed ils cu-

mins-baselgia concernan l'occupaziun da piazzas e da posts vacants.

Il vicari general è il substitut da l'investg en tut ils secturs che na fan betg part da la responsabladad dals vicaris generalis regiunals.

Il cussegl episcopal cusseglia l'investg en tut las dumondas persunalas e materialas che concernan l'investgieu. El sa cumpona da preschent da l'investg, da l'investg auxiliar, dals vicaris generalis e dals vicaris episcopals.

Il cussegl pastoral dal chantun Grischun è il gremi consultativ dal vicari general regiunal per il Grischun. Ses commembers vegnan elegids en las regiuns u nominads dal vicari general regiunal. Il cussegl pastoral dal chantun Grischun s'incuntra duas giadas l'onn.

L'uffiziat è la dretgira diocesan ecclesiastica. L'investg diocesan è en ses investgieu il derschader suprem. En quel regard n'enconuscha la baselgia nagina separaziun da las pussanzas. Las pussanzas vegnan dentant differenziadas, uschia che l'investg diocesan sa s'occupa facticamain betg dal cuntegn da las singulas proceduras giudizialas. Per questa incarica nominescha el in uffizial che vegn numnà era vicari giudizial. Quel è il pursura dal fats giudizial.

L'investgieu sa finanziescha surtut tras las contribuziuns da las corporaziuns da las baselgias dals chantuns da l'investgieu sco era tras ina contribuziun dal chapitel cathedral.

Organisaziuns surchantunales

Conferenza da Biberbrugg: La Conferenza da Biberbrugg è l'associaziun da las baselgias chantunales en l'investgieu da Cuira fundadas sin il dretg canonic. Ella è in gremi da barat e da contact senza competenzas legalas. Ella dat a las baselgias chantunales ina vusch cuminaiva.

Conferenza centrala catolic-romana: La Conferenza centrala catolic-romana è la reuniun da las baselgias chantunales da la Svizra fundadas sin il dretg canonic. Ensemen cun la Conferenza dals investgs svizzers e l'ovra d'agid Unfrenda da curaisma è ella responsabla per la finanziaziun da las incumbensas svizzras da la baselgia catolica.

Conferenza dals investgs svizzers: Ils commembers da la Conferenza dals investgs svizzers en ils sis investgs diocesans, lur investgs auxiliars ed ils avats da las duas abazias da Saint-Maurice e Nossadunnaun. La Conferenza dals investgs svizzers na stat betg sur ils singuls investgs – mintga investg è responsabel sulet per ses agen investgieu.

La preschentaziun:

Baselgia catolica dal chantun Grischun. «Baselgia GR curt e bain». Cuira 2013.

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=3382
www.chatta.ch

